

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
практики Суду справедливості
Європейського Союзу
Рішення за травень 2024 року

Зміст

I. Цінності Союзу: верховенство права – незалежність судової влади	3
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 8 травня 2024 року, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (Асоціація суддів), C-53/23	3
II. Судові процедури Європейського Союзу	6
1. Звернення за попереднім рішенням	6
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 7 травня 2024 року, NADA and Others, C-115/22	6
2. Тимчасові заходи	9
Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 29 травня 2024 року, Poland v. Commission, T-200/22 та T-314/22	9
III. Наближення законодавства	13
1. Промислові зразки Європейського Союзу	13
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 8 травня 2024 року, Puma v EUIPO – Fujian Daocheng Electronic Commerce (взуття), T-758/22	13
2. Лікарські засоби для людини	15
Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 15 травня 2024 року, Fresenius Kabi Austria and Others v Commission, T-416/22	15
IV. Раніше ухвалені судові рішення	19
1. Захист персональних даних	19
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 30 квітня 2024 року, Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano, C-178/22	19
Рішення Суду справедливості ЄС (Повний склад) від 30 квітня 2024 року, La Quadrature du Net and Others (Персональні дані та боротьба з підробкою), C-470/21	22
2. Судове співробітництво у кримінальних справах: європейський наказ на проведення розслідування в кримінальних справах	28
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 30 квітня 2024 року, M. N. (EncroChat), C-670/22	28
3. Довкілля: рамкові заходи ЄС у сфері водної політики	31
Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 25 квітня 2024 року, Sweetman, C-301/22	31

I. Цінності Союзу: верховенство права – незалежність судової влади

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 8 травня 2024 року, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (Асоціація суддів), C-53/23

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Верховенство права – Незалежність судової влади – Стаття 19(1) Договору про Європейський Союз – Механізм співробітництва та верифікації – Контрольні показники, підписані Румунією – Боротьба з корупцією – Розслідування злочинів, вчинених в рамках судової системи – Позов щодо оскарження призначення прокурорів, уповноважених проводити ці розслідування – Можливість професійних об'єднань суддів ініціювати провадження

За зверненням Curtea de Apel Pitești (Апеляційний суд міста Пітешть, Румунія) про ухвалення попереднього рішення Суд постановив, що право ЄС не зобов'язує Держави-члени надавати можливість професійним асоціаціям суддів подавати позови про скасування призначення прокурорів, уповноважених провадити кримінальне розслідування щодо суддів, з метою захисту принципу незалежності судової влади.

У 2022 році дві професійні асоціації суддів, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» та Asociația «Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor», звернулися до запитуючого суду з позовом про часткове скасування наказу про призначення прокурорів для проведення кримінального розслідування щодо суддів у корупційних справах. По суті ці асоціації стверджують, що національне законодавство, на підставі якого було видано цей наказ, суперечить праву ЄС.

Запитуючий суд зазначає, що застосовуючи процесуальні норми румунського законодавства він повинен визнати позов про скасування наказів неприйнятним. Що стосується асоціацій, то судова практика Înalta Curte de Casație și Justiție (Вищий суд касації та правосуддя Румунії) ставить прийнятність такого позову в залежність від наявності прямого зв'язку між адміністративним актом, що підлягає судовому оскарженню, та цілями, які прагне досягти асоціація-заявниця. У кількох рішеннях цей суд встановив, що професійні асоціації суддів не мають прямого інтересу в оскарженні рішень, пов'язаних з призначенням суддів.

Водночас запитуючий суд підкреслює, що заявники в основному провадженні прагнуть отримати ефективний судовий захист у сфері, що охоплюється правом ЄС. Тому необхідно з'ясувати, чи не суперечить тлумачення національних процесуальних норм Вищим судом касації та правосуддя статті 2 та статті 19(1) Договору про Європейський Союз (далі – ДЄС) у поєднанні зі статтями 12 та 47 Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія»). Тому він вирішив звернутися до Суду з проханням ухвалити попереднє рішення.

Висновки Суду

По-перше, Суд підкреслює, що з урахуванням принципів еквівалентності та ефективності саме Державам-членам, в принципі, належить визначати правоздатність та зацікавленість сторони в порушенні судового провадження, при цьому не має порушуватися право на ефективний судовий захист у сферах, охоплених правом ЄС, дотримання якого має бути забезпечено Державами-членами в розумінні другого підпункту статті 19(1) ДЄС.

Це правда, що Держави-члени в певних випадках зобов'язані дозволяти представницьким об'єднанням ініціювати справи з метою захисту довілля або боротьби з дискримінацією¹. Однак, по-перше, ці висновки впливають з процесуальних прав, спеціально наданих представницьким об'єднанням міжнародною конвенцією² або підзаконними актами³. По-друге, навіть у цих сферах, якщо конвенція або акти конкретно не вимагають надання правоздатності представницьким об'єднанням ініціювати судові провадження, Держави-члени мають свободу вирішувати наділяти або ні такі об'єднання правоздатністю.

Однак, що стосується професійних об'єднань суддів, то в праві ЄС немає положень, які б вимагали від Держав-членів надання процесуальних прав професійним об'єднанням суддів, які б дозволяли їм оскаржувати будь-яку стверджувану невідповідність праву ЄС національних положень або заходів, пов'язаних зі статусом суддів. Таким чином, на підставі зобов'язання створити систему засобів правового захисту та процедур для забезпечення дотримання права на ефективний судовий захист у сферах, охоплених правом ЄС, не можна зробити висновок про те, що Держави-члени зобов'язані загалом гарантувати таким об'єднанням право ініціювати провадження на підставі такої невідповідності праву ЄС.

По-друге, з практики Суду випливає, що за певних обставин Держави-члени зобов'язані з метою забезпечення дотримання вимоги незалежності судової гілки влади, передбачити певні засоби правового захисту, що дозволяють переглядати законність національних заходів, які мають вплив на кар'єру суддів або склад національних судів і трибуналів. Однак Держави-члени зобов'язані гарантувати, що дії прокурорів, уповноважених провадити кримінальне розслідування щодо суддів, вчиняються в межах ефективних правил, які повністю відповідають вимозі незалежності судової влади. Крім того, професійні асоціації суддів в принципі не мають безпосередньої зацікавленості в призначенні прокурорів, у тому числі тих, які будуть уповноважені провадити кримінальне розслідування щодо суддів, і право ЄС не вимагає, аби цим об'єднанням були надані конкретні процесуальні права в цілому.

¹ Див. з цього приводу рішення від 20 грудня 2017 року у справі «Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation» (C-664/15, EU:C:2017:987, п. 58) та від 23 квітня 2020 року у справі «Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI» (C-507/18, EU:C:2020:289, п. 60).

² Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, підписана в місті Орхус 25 червня 1998 року і схвалена від імені Європейського Співтовариства Рішенням Ради 2005/370/ЄС від 17 лютого 2005 року (OJ 2005 L 124, стор. 1).

³ Наприклад, Директива Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року про встановлення загальних рамок для однакового ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності (OJ 2000 L 303, стор. 16).

Отже, одного лише факту, що національне законодавство не дозволяє таким професійним асоціаціям подавати позови про скасування призначення таких прокурорів недостатньо для того, аби породжувати у свідомості осіб обґрунтовані сумніви в незалежності суддів.

Більше того, право професійних об'єднань суддів ініціювати судові провадження щодо заходів, подібних до тих, про які йдеться в основному провадженні, також не впливає зі статті 47 Хартії. Суд вже зазначав, що об'єднання, яке в національному суді стверджує, що національне законодавство про призначення суддів є несумісним зі статтею 19(1) ДЄС, не може вважатися лише на цій підставі як таке, що посилається на порушення права, наданого їй правом ЄС, у розумінні статті 51(1) Хартії⁴.

---

⁴ Див. з цього приводу рішення від 20 квітня 2021 року у справі *Repubblica* (C-896/19, EU:C:2021:311, пп. 43 і 44).

II. Судові процедури Європейського Союзу

1. Звернення за попереднім рішенням

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 7 травня 2024 року, NADA and Others, C-115/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Прийнятність – Стаття 267 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) – Поняття «суд або трибунал» – Національний арбітражний комітет по боротьбі з допінгом у спорті – Критерії – Незалежність органу, який звертається із запитом – Принцип ефективного судового захисту – Неприйнятність звернення за попереднім рішенням

Суд справедливості ЄС, у складі Великої Палати, відхиляє як неприйнятне звернення за попереднім рішенням від Unabhängige Schiedskommission Wien (Незалежний арбітражний комітет, місто Відень, Австрія; далі – USK) на тій підставі, що цей орган не відповідає критерію незалежності, необхідному для того, аби бути класифікованим як «суд або трибунал» у розумінні статті 267 ДФЄС.

Заявниця в основному провадженні була спортсменкою, яка брала участь у змаганнях з 1998 по 2015 роки. У 2021 році Nationale Anti-Doping Agentur Austria GmbH (NADA) (Національне антидопінгове агентство) подало запит про розгляд справи заявниці до Österreichische Anti-Doping Rechtskommission (Австрійський антидопінговий правовий комітет; далі – ÖADR), оскільки вважало, що заявниця порушила антидопінгові правила.⁵

Рішенням від 31 травня 2021 року ÖADR встановив, що заявниця порушила ці правила. Він визнав недійсними всі результати змагань, досягнуті заявницею протягом зазначеного періоду, та анулював усі її вступні внески та / або призові гроші. Окрім того, він заборонив заявниці брати участь у будь-яких спортивних змаганнях протягом 4 років. У ході процедури заявниця попросила не повідомляти про це рішення громадськості, зокрема, не розголошувати та не публікувати її ім'я або інші індивідуальні характеристики. ÖADR відхилив це прохання.

Заявниця звернулася із заявою про перегляд до USK, запитуючого органу в цій справі, з проханням змінити рішення таким чином, щоб громадськість не було поінформовано про вчинені нею антидопінгові порушення та накладені на неї покарання шляхом публікації її повного імені на вільно доступному вебсайті. Рішенням від 21 грудня 2021 року USK підтвердив застосування цих видів покарання. Однак він вирішив прийняти окреме рішення щодо прохання про утримання від публікації

---

⁵ Міжнародна асоціація легкоатлетичних федерацій прийняла правила змагань на 2014-2015 роки і антидопінгові правила у 2017 році.

вчинених заявницею антидопінгових порушень і відповідних покарань, залишивши за собою право прийняти відповідне рішення щодо цього.

Оскільки він має сумніви щодо відповідності такої публікації вимогам Регламенту 2016/679⁶ (GDPR), USK звернувся до Суду за попереднім рішенням.

Висновки Суду

Суд, перш за все, з'ясовує, з огляду на останні зміни у своїй судовій практиці⁷, чи може запитуючий орган бути віднесеним до «суду або трибуналу» у розумінні статті 267 ДФЄС.

Насамперед Суд нагадує про свою усталену судову практику у цій сфері, згідно з якою для визначення того, чи є відповідний орган «судом або трибуналом» у розумінні статті 267 ДФЄС, що є питанням, яке регулюється виключно правом ЄС, Суд ураховує низку факторів, *inter alia*, чи створено орган на підставі закону, чи є він постійним, чи є його юрисдикція обов'язковою, чи є його процедура двосторонньою [*inter partes*], чи застосовує він норми права та чи є він незалежним. Більше того, національний суд може передати питання на розгляд Суду лише тоді, коли є справа, що перебуває на його розгляді, і якщо він покликаний ухвалити рішення в провадженні, яке має привести до ухвалення рішення судового характеру. Відповідно, доцільно визначити, чи може орган передати справу до Суду на основі критеріїв, що стосуються як складу цього органу, так і його функцій.

Стосовно критеріїв, пов'язаних зі складом органу, Суд зазначає, що з наявної в нього інформації, і зокрема положень Федерального закону про антидопінг 2021 року⁸, видається, що USK відповідає критеріям, що стосуються того, чи створено його на підставі закону, чи є він постійним, чи є його юрисдикція обов'язковою та чи є процедура в цьому органі двосторонньою [*inter partes*]. Однак виникає питання, чи відповідає USK критерію незалежності.

Стосовно цього критерію Суд зазначає, що незалежність національних судів, яка необхідна для ефективного судового захисту, є невід'ємним елементом прийняття рішення. Так, незалежність є важливою для належного функціонування системи судового співробітництва, втіленої в механізмі ухвалення попередніх рішень, встановленому статтею 267 ДФЄС, оскільки, відповідно до усталеної судової практики Суду, цей механізм може бути залучений лише органом, який відповідає, *inter alia*, цьому критерію незалежності. У такий спосіб Суд нагадує, що поняття «незалежність» має два аспекти.

⁶ Зокрема, зі статтею 5 (1) (а) і (с), статтею 6 (3) і статтями 9 і 10 Регламенту (ЄС) 2016/679 Європейського парламенту і Ради (ЄС) від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних, та про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (ОJ 2016 L 119, стор. 1, і переглянутий ОJ 2018 L 127, стор. 2; далі – Регламент 2016/679).

⁷ У своїй оцінці Суд посилався, зокрема, на рішення від 21 січня 2020 року, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17), та від 3 травня 2022 року, CityRail (C-453/20, EU:C:2022:341).

⁸ Федеральний закон про антидопінг 2021 року (Anti-Doping-Bundesgesetz 2021) від 23 грудня 2020 року (BGBl. I, 152/2020; далі – Закон про антидопінг).

Перший аспект – зовнішній – вимагає, щоб відповідний орган здійснював свої функції повністю автономно, без будь-яких ієрархічних обмежень або підпорядкування будь-якому іншому органу, і без отримання розпоряджень або вказівок з будь-якого джерела, будучи в такий спосіб захищеним від зовнішнього втручання або тиску, здатного зашкодити незалежному прийняттю рішень його членами та вплинути на їхні рішення. У зв'язку з цим незмінюваність членів відповідного органу є важливою запорукою судової незалежності, оскільки захищає тих, кому доручено приймати рішення у спорі.

Зокрема, принцип незмінюваності, надзвичайну важливість якого слід підкреслити, вимагає, щоб судді могли залишатися на посаді за умови, що вони не досягли обов'язкового пенсійного віку або до закінчення терміну дії їхніх повноважень, якщо вони призначені на певний строк. Незважаючи на те, що цей принцип не є абсолютним, з нього не може бути жодних винятків, якщо тільки вони не обумовлені законними та переконливими підставами та за умови дотримання принципу пропорційності. Загально визнано, що судді можуть бути звільнені, якщо вони вважаються непридатними для виконання своїх обов'язків через неієздатність або серйозне порушення своїх обов'язків, за умови дотримання відповідних процедур. Тому гарантія незмінюваності членів суду або трибуналу вимагає, щоб звільнення членів відповідного органу визначалося спеціальними правилами, за допомогою чітких законодавчих положень, які передбачають гарантії, що виходять за рамки загальних норм адміністративного та трудового права, що застосовуються у випадку незаконного звільнення.

Другий аспект поняття «незалежність» – внутрішній – пов'язаний з «неупередженістю» і спрямований на забезпечення рівних умов для сторін провадження та їхніх інтересів щодо предмета провадження. Цей аспект вимагає об'єктивності та відсутності будь-якої зацікавленості в результатах провадження, окрім суворого дотримання принципу верховенства права. Таким чином, поняття «незалежність» передбачає, перш за все, що відповідний орган виступає третьою стороною стосовно органу, який прийняв оскаржуване рішення. Ці гарантії незалежності та неупередженості вимагають встановлення правил, зокрема, щодо складу органу, призначення, строку повноважень, підстав для утримання від голосування, відводу та звільнення його членів, з метою усунення будь-яких обґрунтованих сумнівів у свідомості осіб щодо стійкості цього органу до зовнішніх факторів і його нейтральності до інтересів у справах, що ним розглядаються.

У зв'язку з цим, стосовно USK, Суд вважає, що в регламенті цього комітету щодо Закону про антидопінг зазначено, що його члени є незалежними при виконанні своїх обов'язків і що вони підпорядковуються принципу неупередженості. Проте, відповідно до Закону про антидопінг⁹, члени USK призначаються Федеральним міністром з мистецтва, культури, державної служби і спорту на 4 роки з правом переобрання. Вони можуть бути відкликані достроково «за наявності серйозних підстав», при цьому такі підстави в національному законодавстві не визначені.

---

⁹ Відповідно до параграфу 8(3) ADBG.

Зокрема, незмінюваність членів USK не гарантується жодною конкретною нормою. Окрім того, рішення про звільнення членів USK приймається виключно Федеральним міністром з мистецтва, культури, державної служби і спорту, тобто представником виконавчої влади, без заздальгідь встановлених чітких критеріїв і гарантій.

З цього Суд висноує, що чинне національне законодавство не забезпечує захист членів USK від зовнішнього тиску, прямого чи опосередкованого, який може поставити під сумнів їхню незалежність, внаслідок чого цей орган не відповідає зовнішньому аспекту вимоги до суду чи трибуналу бути незалежним. Таким чином, USK не може бути класифікований як «суд або трибунал» у розумінні статті 267 ДФЄС.

Однак Суд зазначає, що цей факт не звільняє його від обов'язку забезпечувати застосування права ЄС при ухваленні своїх рішень і не застосовувати, за необхідності, національні положення, які суперечать положенням права ЄС, що мають пряму дію, оскільки ці зобов'язання покладаються на всі компетентні національні органи, а не лише на судові органи.

Суд також зазначає, що з матеріалів справи, яка перебуває в його провадженні, вбачається, що заявниця в основному провадженні подала скаргу до Österreichische Datenschutzbehörde (Австрійського органу захисту даних) щодо порушення цього захисту відповідно до статті 77 (1) Регламенту 2016/679. Цей орган прийняв рішення про відмову, яке є предметом оскарження у Bundesverwaltungsgericht (Федеральний адміністративний суд, Австрія) відповідно до статті 78 (1) Регламенту 2016/679.¹⁰ Це провадження було призупинено до отримання відповіді від Суду на питання, порушені в цій справі.

2. Тимчасові заходи

Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 29 травня 2024 року, *Poland v. Commission*, T-200/22 та T-314/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Навколишнє середовище – Видобуток лігніту на відкритій шахті – Шахта Turów з видобутку лігніту (Польща) – Законодавство, що регулює діяльність установ – Невиконання постанови Суду справедливості ЄС про застосування тимчасових заходів – Періодична сплата штрафу – Стягнення заборгованості шляхом взаємозаліку – Стаття 101 (1) і стаття 102 Регламенту (ЄС, Євратом) 2018/1046 – Вилучення справи в основному провадженні з реєстру – Відсутність зворотної дії в часі призначених тимчасових заходів – Зобов'язання вказати причини

Загальний Суд, у розширеному складі, відхилив два позови Республіки Польща про скасування кількох рішень Європейської Комісії, якими Комісією було стягнуто суми, що підлягають сплаті у зв'язку зі штрафними санкціями, накладеними Судом

¹⁰ Див., з цього приводу, рішення від 7 грудня 2023 року, *SCHUFA Holding* (Звільнення від решти боргів) (C-26/22 та C-64/22, EU:C:2023:958, пп. 52 та 70).

справедливості ЄС. У справі між Чеською Республікою та Польщею Суд справедливості ЄС запровадив тимчасові заходи для забезпечення повної ефективності свого остаточного рішення. Польща не виконала ці тимчасові заходи, а тому повинна була сплачувати щоденний штраф до його виконання. Справу в основному провадженні було вилучено з реєстру після укладення сторонами мирової угоди. У своєму рішенні Загальний Суд роз'яснює наслідки такого вилучення з реєстру для зобов'язання Польщі сплатити суму, що підлягає сплаті у зв'язку зі штрафними санкціями.

26 лютого 2021 року Чеська Республіка подала позов проти Польщі за невиконання своїх зобов'язань у зв'язку з розширенням та продовженням видобутку лігніту (різновиду бурого вугілля) на відкритій шахті в Turów (Польща), розташованій поблизу чеського та німецького кордонів. Водночас Чеська Республіка подала заяву про вжиття тимчасових заходів з метою негайного припинення цієї діяльності, яку Суд справедливості ЄС задовольнив 21 травня 2021 року¹¹.

З огляду на те, що Польща не виконала положень постанови, Чеська Республіка 7 червня 2021 року подала нову заяву про вжиття тимчасових заходів з вимогою накладити на Польщу штрафні санкції. 20 вересня 2021 року¹², починаючи з цієї дати, Польщу було зобов'язано сплачувати Комісії штраф у розмірі 500 000 євро на день до виконання нею постанови про вжиття тимчасових заходів.

Комісія надіслала Польщі офіційне повідомлення з вимогою сплатити суми, що підлягають сплаті у зв'язку зі штрафом, і повідомила, що в разі несплати цих сум вона стягне їх шляхом взаємозаліку відповідно до Фінансового регламенту¹³.

Оскільки Польща не здійснила ці платежі, Комісія ухвалила п'ять оскаржуваних рішень¹⁴, якими компенсувала її борг щодо різних сум, які Європейський Союз заборгував Польщі, на суму майже 68 500 000 євро за період з 20 вересня 2021 року по 3 лютого 2022 року.

Чеська Республіка та Польща уклали мирову угоду 3 лютого 2022 року та звернулися з проханням вилучити справу з реєстру.

Після того, як справу в основному провадженні було вилучено з реєстру¹⁵, Польща подала заяву про скасування постанови від 20 вересня 2021 року, якою на неї було накладено періодичну сплату штрафу. Вона також попросила Комісію припинити процедуру примусового стягнення періодичних штрафних платежів та скасувати оскаржувані рішення, що були прийняті на той момент. Комісія заявила, що продовжуватиме стягнення шляхом взаємозаліку сум, що підлягають сплаті до дати укладення мирової угоди до того часу, доки постанову від 20 вересня 2021

¹¹ Постанова від 21 травня 2021 року, *Czech Republic v. Poland* (C-121/21 R, EU:C:2021:420).

¹² Постанова від 20 вересня 2021 року, *Czech Republic v. Poland* (C-121/21 R, EU:C:2021:752).

¹³ Зокрема, стаття 101 (1) та стаття 102 Регламенту (ЄС, Євратом) 2018/1046 Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 липня 2018 року про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу, про внесення змін до Регламентів (ЄС) № 1296/2013, (ЄС) № 1301/2013, (ЄС) № 1303/2013, (ЄС) № 1304/2013, (ЄС) № 1309/2013, (ЄС) № 1316/2013, (ЄС) № 223/2014, (ЄС) № 283/2014 та Рішення № 541/2014/ЄС та про скасування Регламенту (ЄС, Євратом) № 966/2012 (OJ 2018 L 193, с. 1; «Фінансовий регламент»).

¹⁴ Рішення Комісії від 7 та 8 лютого 2022 року, 16 та 31 березня 2022 року та 16 травня 2022 року.

¹⁵ Постанова від 4 лютого 2022 року, *Czech Republic v. Poland (Turów mine)* (C-121/21, EU:C:2022:82).

року не буде «скасовано». Постановою від 19 травня 2022 року¹⁶ заяву про скасування постанови від 20 вересня 2021 року було відхилено.

Двома окремими позовами Польща вимагала, щоб Загальний Суд скасував оскаржувані рішення, прийняті Комісією, з огляду на мирову угоду, укладення якої призвело до вилучення справи в основному провадженні з реєстру Суду справедливості ЄС.

Висновки Суду

Як перше твердження Польща вказує, що мирова угода та вилучення справи C-121/21 з реєстру призвели до зворотного припинення дії тимчасових заходів, призначених у цій справі, у результаті чого стягнутий борг не існує, а його стягнення суперечить статтям 101 та 102 Фінансового регламенту.

У зв'язку з цим Загальний Суд зазначає, що з огляду на допоміжний характер провадження про тимчасові заходи стосовно основного провадження, постанова від 21 травня 2021 року про припинення діяльності з видобутку лігніту на шахті Turów та постанова від 20 вересня 2021 року про періодичну сплату штрафу втратили чинність з дати вилучення справи в основному провадженні з реєстру, а саме з 4 лютого 2022 року.

Стосовно наслідків вилучення справи в основному провадженні з реєстру в частині існування боргу Польщі Загальний Суд зазначає, що, по-перше, в постанові про вилучення справи з реєстру не згадується про тимчасові заходи, передбачені постановою від 21 травня 2021 року, або про щоденну сплату штрафу. По-друге, заяву Польщі про скасування постанови від 20 вересня 2021 року про періодичну сплату штрафу було відхилено. По-третє, у постанові про відхилення цієї заяви чітко зазначено, що рішення про накладення штрафних санкцій втрачає чинність з 4 лютого 2022 року. Отже, щоденний штраф фактично підлягав сплаті з дати вручення постанови від 20 вересня 2021 року до дати виключення справи в основному провадженні з реєстру, а саме 4 лютого 2022 року.

Загальний Суд зазначає, що інший висновок означав би відхід від мети періодичної сплати штрафу, а саме – гарантувати ефективне застосування права ЄС, а таке застосування є обов'язковою складовою верховенства права – цінності, закріпленої в статті 2 Договору про Європейський Союз.

Цей висновок не може бути поставлений під сумнів аргументом Польщі про те, що продовження виконання тимчасових заходів, незважаючи на вилучення справи в основному провадженні з реєстру, виходить за рамки єдиної мети, на яку спрямовані ці заходи, а саме гарантувати ефективність судового рішення по суті.

Метою періодичних штрафних платежів, що накладаються судами Європейського Союзу, є не лише забезпечення ефективності рішення по суті справи, але й забезпечення дотримання тимчасових заходів, а в цій справі – переконання Польщі не зволікати з приведенням своєї поведінки у відповідність до цих заходів.

¹⁶ Постанова від 19 травня 2022 року, Czech Republic v. Poland (Turów mine) (C-121/21 R, EU:C:2022:408).

Аргумент Польщі позбавив би механізм періодичної сплати пені будь-якого сенсу, оскільки він дозволив би стороні навмисно не виконувати призначені тимчасові заходи до завершення основного провадження, тим самим підриваючи ефективність права ЄС.

Аналогічно, аргумент Польщі про те, що стягнення періодичних штрафних платежів робить укладення мирової угоди менш прийнятним, не може бути підтриманий з огляду на мету сплати періодичних штрафних платежів і той факт, що вилучення справи в основному провадженні з реєстру мало позитивні наслідки для Польщі, оскільки штраф перестав сплачуватися з 4 лютого 2022 року, а не з дати ухвалення рішення Судом справедливості ЄС.

Зрештою, Загальний Суд вважає, що стаття 101 Фінансового регламенту, всупереч твердженням Польщі, не встановлює жодних зобов'язань з боку Комісії анулювати встановлену суму дебіторської заборгованості. Окрім того, умови, встановлені для стягнення заборгованості шляхом взаємозаліку, було виконано, оскільки Комісія перевірила наявність заборгованості Польщі та визначила суму цієї заборгованості.

Таким чином, Загальний Суд відхилив перше твердження. Друге твердження, яке стосувалося невиконання зобов'язання вказати причини свого рішення, також було відхилено як необґрунтоване, а тому Загальний Суд відхилив позов у повному обсязі.

III. Наближення законодавства

1. Промислові зразки Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 8 травня 2024 року, *Puma v EUIPO – Fujian Daocheng Electronic Commerce* (взуття), T-758/22

[Посилання на повний текст судового рішення](#)

Промисловий зразок – Провадження щодо недійсності – Зареєстрований промисловий знак взуття – Попередні Зразки співтовариства – Підстава недійсності – Індивідуальний характер – Стаття 25(1)(b) та стаття 6(1) Регламенту (ЄС) 6/2002

Розглядаючи позов, у задоволенні якого він відмовляє, Загальний Суд вперше звертається до питання про те, чи слід брати до уваги ознаки, які не охороняються більш раннім зразком, які у цій справі виникли у зв'язку з порівнянням ламаних ліній, здійсненим в рамках провадження про недійсність через відсутність індивідуального характеру. Таким чином, він визначає *ratio legis* провадження у справах про недійсність на цій підставі і межі охорони більш раннього промислового зразка.

Fujian Daocheng Electronic Commerce Co. Ltd подала заявку на реєстрацію Європейською агенцією інтелектуальної власності (EUIPO) промислового зразка Співтовариства, що представляє взуття. Заявник, *Puma SE*, подав заяву про визнання промислового зразка недійсним на підставі відсутності індивідуального характеру¹⁷ у порівнянні з сімома попередніми промисловими зразками. Однак Відділ з питань недійсності відхилив цю заяву через те, що оскаржуваний промисловий зразок має індивідуальний характер. Так само Апеляційна рада відхилила апеляцію заявника на рішення Відділу з питань недійсності.

Висновки Суду

Попередньо Суд зазначає, що порівняння загального враження, яке справляють порівнювані зразки, повинно, по-перше, проводитися з огляду на загальний вигляд кожного з цих зразків і, по-друге, ґрунтуватися на ознаках, притаманних оскаржуваному зразку, і стосуватися виключно тих ознак, які охороняються цим оскаржуваним зразком. Той факт, що більш ранній зразок міститиме додаткові елементи, яких немає в оскаржуваному зразку, не має значення для порівняння зразків, про які йдеться. Отже, необхідно визначити елементи, які фактично охороняються оскаржуваним зразком.

По-перше, Суд зазначає, що для порівняння зразків, про які йдеться в цій справі, необхідно взяти до уваги всі елементи, які фактично охороняються оскаржуваним зразком, що являє собою цілісне взуття, яке складається з підошви та верху взуття,

¹⁷ У розумінні статті 6(1) та статті 25(1)(b) Регламенту Ради (ЄС) № 6/2002 від 12 грудня 2001 року про промислові зразки Співтовариства (OJ 2002 L 3, стор. 1).

а не обмежуватися порівнянням лише зовнішнього вигляду підошви, яка є єдиною охоронюваною частиною більш раннього зразка. Розгляд підстави для недійсності, яка полягає у відсутності індивідуального характеру, не є частиною обґрунтування захисту більш раннього права, а полягає у визначенні того, чи відповідає оскаржуваний дизайн вимогам для реєстрації¹⁸. Однак, якщо взяти за основу охоронювані ознаки більш раннього знака, а не ознаки оскаржуваного зразка, це означатиме виключення з порівняння елементів оскаржуваного зразка, які охороняються, і, відповідно, не з'ясування того, чи відповідає цей зразок в цілому умовам для охорони.

Крім того, хоча порівнюючи промислові зразки загальне враження, яке справляє кожен з них, може домінувати над певними ознаками товарів або частин товарів, Суд вважає, що в цій справі немає підстав вважати, що з суто візуальної точки зору підошва становить для обізнаного користувача ознаку, яка переважає над рештою взуття, і, відповідно, що загальне враження від порівнюваних зразків буде домінувати над цим враженням.

По-друге, Суд з'ясовує, чи може зовнішній вигляд верху взуття більш ранніх зразків також братися до уваги з порівняння загального враження, яке справляють ці зразки, незважаючи на те, що це не є ознакою, щодо якої заявляється охорона. У зв'язку з цим він зазначає, що оцінка того, чи має промисловий зразок індивідуальний характер ґрунтується на тому, чи загальне враження, яке він справляє на обізнаного користувача, явно відрізняється від враження, яке справляє на нього чи неї корпус наявного зразка. У контексті розгляду питання про недійсність на цій підставі єдиною функцією більш раннього зразка є розкриття рівня техніки, який характерний для сукупності попередніх зразків, що стосуються відповідного продукту, які були відомі на дату подачі заявки на оскаржуваний зразок. Однак той факт, що більш ранній промисловий зразок належить до корпусу попередніх промислових зразків є результатом простого доведення цього промислового зразка до загального відома публіки. Відповідно, щоб визначити, чи можуть елементи більш раннього промислового зразка бути враховані, не обов'язково зосереджуватися на об'єкті охорони цього зразка, а виключно на питанні, чи були ці елементи розкриті¹⁹. Крім того, щоб оприлюднення промислового зразка означало оприлюднення всіх його елементів необхідно, щоб ці елементи були чітко і точно відображені під час оприлюднення промислового зразка.

Отже, оскільки в цій справі спірні елементи більш ранніх зразків були оприлюднені, виглядають достатньо чіткими і точними для сприйняття зовнішнього вигляду верху взуття та його різних частин, Суд вважає, що ці ознаки можуть бути взяті до уваги для оцінки індивідуального характеру оскаржуваного зразка.

2. Лікарські засоби для людини

¹⁸ Визначено у статтях 4-9 Регламенту № 6/2002.

¹⁹ У розумінні статті 7(1) Регламенту № 6/2002.

Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 15 травня 2024 року, *Fresenius Kabi Austria and Others v Commission*, T-416/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Лікарські засоби для людини – Зупинення дії національних дозволів на реалізацію лікарських засобів для людини, що містять діючу речовину гідроксіетилкрохмаль (HES), розчинів для інфузій – Позов про скасування – Безпосередня зацікавленість – Часткова неприйнятність – Обов'язок наводити причини – Помилка права – Явна помилка в оцінці – Принцип обережності – Пропорційність – Стаття 116 Директиви 2001/83/ЄС

Загальний Суд, у розширеному складі з п'яти суддів, відхиляє позов, поданий *Fresenius Kabi Austria GmbH* та іншими юридичними особами (далі – заявники) про скасування рішення Європейської Комісії, яке вимагає від відповідних Держав-членів зупинити дію дозволів на реалізацію лікарських засобів (далі – дозволи на реалізацію), що містять гідроксіетилкрохмаль (HES).²⁰

Заявники є частиною міжнародної групи *Fresenius*. Остання виробляє та розповсюджує, *inter alia*, лікарські засоби, що містять HES як діючу речовину, які у формі розчинів для інфузій переважно використовуються для лікування гіповолемії (низького об'єму крові), спричиненої гострою (раптовою) крововтратою, коли лікування альтернативними розчинами вважається недостатнім. Заявники мають дозволи на реалізацію деяких з цих препаратів.

Після кількох оцінок, проведених з 2013 року, та послідовних спроб із запровадження заходів з мінімізації ризиків (далі – RMM), оскаржуваним рішенням Комісія встановила, що співвідношення ризиків та переваг цих лікарських засобів не можна вважати сприятливим, зокрема, через ризики, пов'язані з їх застосуванням не за прямим призначенням. Комісія ухвалила рішення про зупинення дії дозволів на реалізацію цих лікарських засобів.

Заявники просили Суд скасувати оскаржуване рішення на підставі, *inter alia*, того, що Комісія неправильно витлумачила «співвідношення ризику та переваг» у розумінні Директиви 2001/83/ЄС²¹, оскільки оцінюючи співвідношення ризику та переваг лікарських засобів, про які йде мова, вона врахувала ризики, пов'язані з їх застосуванням не за прямим призначенням. Вони також стверджували, що в більшості країн-членів ЄС дотримуються запроваджених заходів з мінімізації ризиків (RMM). На їхню думку, недотримання таких заходів з мінімізації ризиків

²⁰ Імплементативне рішення Комісії C(2022) 3591 від 24 травня 2022 року (остаточне) щодо, в рамках статті 107р Директиви 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради, дозволів на продаж лікарських засобів для людини, які містять активну речовину «гідроксіетилкрохмаль», розчинів для інфузій», за результатами оцінки постреєстраційного дослідження з безпеки («оскаржуване рішення»).

²¹ Поняття, що міститься в першому абзаці статті 116 Директиви 2001/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 листопада 2001 року про Кодекс Співтовариства щодо лікарських засобів, призначених для застосування людиною (ОJ 2001 L 311, стор. 67), зі змінами, внесеними Директивою 2010/84/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 грудня 2010 року щодо фармаконагляду (ОJ 2010 L 348, стор. 74).

в інших Державах-членах не повинно призводити до висновку, що ці заходи не були ефективними для запобігання ризикам, про які йдеться.

Висновки Суду

Попередньо Суд зазначає, що умови для внесення змін, призупинення або відкликання дозволу на реалізацію, про який йдеться в Директиві 2001/83, а саме: висновок про те, що лікарський засіб є шкідливим, відсутній терапевтичний ефект, що співвідношення між ризиком і користю не є сприятливим або що лікарський засіб не має заявленого якісного та кількісного складу²², є альтернативними, а не сукупними. Крім того, вони повинні тлумачитися відповідно до загального принципу, згідно з яким охорона здоров'я населення беззаперечно повинна мати переважне значення стосовно економічних міркувань.

У цьому контексті Суд ухвалює рішення щодо умови, пов'язаної із співвідношенням ризику та користі лікарського засобу, і, зокрема, щодо поняття такого співвідношення.

Він зазначає, по-перше, що, з точки зору буквального тлумачення положення Директиви 2001/83, які стосуються визначення цього поняття та поняття «ризиків, пов'язаних із застосуванням лікарського засобу»²³, при оцінці співвідношення ризиків та користі лікарського засобу чітко не включають, як і не виключають міркування про ризики, пов'язані із застосуванням лікарського засобу не за прямим призначенням. Навпаки, ці положення стосуються «будь-якого ризику» для здоров'я пацієнта або громадського здоров'я, пов'язаного з якістю, безпекою або ефективністю лікарського засобу, і не обмежують поняття «безпека лікарського засобу» конкретним застосуванням. Таким чином, вони не виключають ризики, пов'язані з використанням лікарського засобу не за прямим призначенням, з поняття ризиків, пов'язаних з безпекою цього лікарського засобу.

По-друге, що стосується контекстуального тлумачення цього поняття, Суд аналізує положення Директиви 2001/83, які встановлюють певні інформаційні зобов'язання, що покладаються на власника дозволу на реалізацію лікарського засобу.²⁴ Суд зазначає, що ці положення прямо встановлюють обов'язок повідомляти компетентному національному органу «дані про використання лікарського засобу, якщо таке використання виходить за межі умов [дозволу на реалізацію]», які можуть становити «нову інформацію, що може вплинути на оцінку ризиків та користі відповідного лікарського засобу».

Крім того, посилаючись на положення Директиви 2001/83, які описують мету системи фармаконагляду та обсяг інформації, яку вона повинна збирати,²⁵ Суд зазначає, що, по-перше, з цього випливає, що поняття «ризиків ... для пацієнтів або громадського здоров'я» також охоплює ризики, що виникають внаслідок

²² Умови, викладені в першому абзаці статті 116 Директиви 2001/83.

²³ Відповідно, у першому абзаці статті 1(28а) та (28) Директиви 2001/83.

²⁴ Стаття 23(2) Директиви 2001/83.

²⁵ Стаття 101(1) Директиви 2001/83.

застосування «поза межами умов [дозволу на реалізацію]». По-друге, Держави-члени можуть брати до уваги всю інформацію, зібрану в рамках системи фармаконагляду, включаючи інформацію, що стосується ризиків, пов'язаних із застосуванням лікарського засобу не за прямим призначенням, з метою вивчення варіантів запобігання або зниження ризиків і, за необхідності, вжиття регуляторних заходів щодо відповідного дозволу на реалізацію. Ці положення не містять жодних вказівок на те, що призупинення або відкликання дозволу на реалізацію буде принципово виключено із заходів, які Держави-члени можуть вжити для усунення ризиків, пов'язаних із застосуванням лікарського засобу не за прямим призначенням.

Зрештою, Суд вважає, що положеннями Директиви 2001/83 щодо рішення про надання дозволу на реалізацію за певних умов,²⁶ законодавець чітко передбачив умови, за яких інформація про ефективність та безпеку лікарського засобу, що стосується його застосування «за звичайних умов», може бути обмежена. Той факт, що положення цієї директиви, яке передбачає призупинення дії дозволу на реалізацію, не містить посилання на «звичайні умови» застосування, підтверджує тлумачення, що поняття «ризиків, пов'язаних із застосуванням лікарського засобу» також охоплює ризики, пов'язані із застосуванням лікарського засобу не за прямим призначенням.

Таким чином, Суд доходить висновку, що контекстуальне тлумачення поняття «співвідношення ризику та користі» підтверджує висновок про те, що це поняття охоплює ризики, пов'язані з використанням лікарського засобу не за прямим призначенням.

По-третє, і наостанок, що стосується телеологічного тлумачення цього поняття, Суд підкреслює, що оскільки Директива 2001/83 покладає на компетентні органи зобов'язання призупинити, відкликати або вносити зміни в дозволи на реалізацію, якщо співвідношення між ризиком і користю лікарського засобу вважається несприятливим, її основною метою є охорона громадського здоров'я.

Таким чином, для забезпечення ефективного досягнення цієї мети компетентні органи повинні мати можливість враховувати інформацію, що стосується всіх ризиків, які лікарський засіб становить для здоров'я населення, у тому числі пов'язаних з його застосуванням не за прямим призначенням. Застосування лікарського засобу не за прямим призначенням, яке не є рідкістю і рішення про яке приймає медичний працівник, зважуючи переваги та ризики, і який повинен бути поінформований якомога повніше, може становити ризики для здоров'я населення, подібні до ризиків, пов'язаних із застосуванням цього лікарського засобу відповідно до дозволу на реалізацію. Таким чином, телеологічне тлумачення поняття «співвідношення ризиків і переваг» підтверджує висновок про те, що це поняття також охоплює ризики, пов'язані з використанням лікарського засобу не за прямим призначенням.

Отже, Суд доходить висновку, що, беручи до уваги ризики, пов'язані з використанням лікарських засобів не за прямим призначенням, при оцінці співвідношення ризиків та користі, Комісія не допустила невірною тлумачення.

---

²⁶ Стаття 22, другий параграф, Директиви 2001/83.

Що стосується дотримання заходів з мінімізації ризиків, Суд вважає, що Комісія не допустила явної помилки в оцінці, дійшовши висновку, що використання лікарських засобів не за прямим призначенням продовжувалося попри запроваджені заходи з мінімізації ризиків.

IV. Раніше ухвалені судові рішення

1. Захист персональних даних

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 30 квітня 2024 року, *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano, C-178/22*

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Опрацювання персональних даних у секторі електронних комунікацій – Конфіденційність комунікацій – Постачальники послуг електронних комунікацій – Директива 2002/58/ЄС – Стаття 15(1) – Статті 7, 8, 11 та стаття 52(1) Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Доступ до даних, запитуваних національним органом, уповноваженим переслідувати злочини, пов'язані з крадіжкою за обтяжуючих обставин – Визначення поняття «серйозного правопорушення», переслідування якого може виправдати серйозне втручання в основоположні права – Компетенція Держав-членів – Принцип пропорційності – Обсяг попереднього розгляду судом запитів про доступ до даних, що зберігаються постачальниками електронних комунікаційних послуг

У відповідь на звернення за попереднім рішенням від *Giudice delle indagini preliminari presso il Tribunale di Bolzano* (суддя, відповідальний за попереднє розслідування в окружному суді Больцано, Італія), Велика Палата Суду справедливості ЄС надає роз'яснення щодо того, хто відповідає за визначення поняття «серйозне правопорушення» для цілей застосування статті 15(1) Директиви про приватність та електронні комунікації.²⁷ Суд також визначає обсяг попереднього розгляду національним судом запитів на доступ до даних, що зберігаються постачальниками послуг електронних комунікацій.

Після двох крадіжок мобільних телефонів *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* (Прокуратура при окружному суді міста Больцано, Італія) порушила два кримінальні провадження проти невідомих осіб за вчинення крадіжок за обтяжувальних обставин. З метою встановлення осіб, які вчинили ці крадіжки, прокуратура, спираючись на положення національного законодавства,²⁸ звернулася

---

²⁷ Директива 2002/58/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2002 року щодо опрацювання персональних даних і захисту приватності в секторі електронних комунікацій (Директива про приватність та електронні комунікації) (ОJ 2002 L 201, стор. 37), зі змінами, внесеними Директивою 2009/136/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року (ОJ 2009 L 337, стор. 11) (далі – Директива про приватність та електронні комунікації).

²⁸ A same, стаття 132(3) *legislativo decto n. 196 - Codice in materia di protezione dei dati personali, recante disposizioni per l'adeguamento dell'ordinamento nazionale al regolamento (UE) n. 2016/679 del Parlamento europeo e del Consiglio, del 27 aprile 2016, relativo alla protezione delle persone fisiche con riguardo al trattamento dei dati personali, nonché alla libera circolazione di tali dati e che abroga la direttiva 95/46/CE* (Законодавчий декрет № 196 про створення Кодексу про захист персональних даних, що містить положення про адаптацію національного законодавства до Регламенту (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку із опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС) від 30 червня 2003 року (Ординарне доповнення до GURI № 174 від 29 липня 2003 року), у редакції, що застосовується до спору в основному провадженні.

до запитуючого суду з проханням надати дозвіл на отримання записів телефонних дзвінків з викрадених телефонів від усіх телефонних компаній.

Оскільки запитуючий суд був непевним в тому, що національне положення, яке передбачає, що максимальний термін позбавлення волі на строк не менше 3 років, яким карається злочин, може виправдовувати розкриття записів телефонних розмов органам державної влади, є сумісним з Директивою про приватність та електронні комунікації у світлі Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія), він передав питання про тлумачення цієї директиви до Суду справедливості ЄС.

Висновки Суду

По-перше, щодо характеру втручання в основоположні права на приватність та захист персональних даних,²⁹ спричиненого доступом до записів телефонних розмов, Суд визнає, що це втручання, ймовірно, може бути класифіковане як серйозне і, відповідно, такий доступ може бути наданий лише в контексті боротьби з тяжкими злочинами. Суд зазначає, що для цілей оцінки наявності серйозного втручання у ці основоположні права не має значення той факт, що дані, до яких запитувався доступ, можуть не бути даними власників мобільних телефонів, про які йдеться, а даними осіб, які користувалися цими телефонами після їх ймовірної крадіжки. Дійсно, з положень Директиви про приватність та електронні комунікації³⁰ випливає, що принципове зобов'язання забезпечувати конфіденційність електронних комунікацій та пов'язаних з ними даних про трафік поширюється на комунікації користувачів комунікаційної мережі загального користування. Ця Директива визначає поняття «користувач» як будь-яку фізичну особу, яка користується загальнодоступними електронними комунікаційними послугами не обов'язково з передплатою на такі послуги.

По-друге, щодо визначення поняття «серйозне правопорушення» Суд нагадує, що, оскільки Європейський Союз не ухвалив законодавства у цій сфері, кримінальне законодавство та кримінальні процесуальні норми належать до компетенції Держав-членів. Однак вони повинні здійснювати цю компетенцію відповідно до права ЄС.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що визначення кримінальних правопорушень, пом'якшувальних і обтяжувальних обставин та покарань відображає як соціальні реалії, так і правові традиції, які змінюються не тільки між Державами-членами, але й з плином часу. Однак ці реалії та традиції мають безсумнівне значення при визначенні тяжких злочинів.

Отже, з огляду на розподіл повноважень між Європейським Союзом і Державами-членами та значні відмінності між національними правовими системами у сфері кримінального права, визначення поняття «серйозне правопорушення» належить до компетенції Держав-членів.

Однак Суд зазначає, що таке поняття «серйозного правопорушення» має відповідати вимогам, що впливають з Директиви про приватність та електронні

²⁹ Гарантується статтями 7 і 8 Хартії.

³⁰ Стаття 5(1) Директиви про приватність та електронні комунікації.

комунікації,³¹ що розглядається у поєднанні із положеннями Хартії.³² З цього випливає, що Держави-члени не можуть спотворювати поняття «серйозного правопорушення» і, відповідно, поняття «серйозного злочину», включаючи в нього правопорушення, які явно не є тяжкими правопорушеннями, з огляду на соціальні умови, що переважають у відповідній Державі-члені. Саме для того, щоб переконатися у відсутності таких викривлень, важливо, щоб у випадках, коли існує ризик серйозного втручання в основоположні права, доступ національних органів влади до збережених даних підлягав попередній перевірці, що здійснюється або судом, або незалежним адміністративним органом.

По-третє, й в останню чергу для того, щоб оцінити, чи не є поняття «серйозних правопорушень», що випливає з національного положення, надто широким, Суд зазначає, по-перше, що поняття, згідно з яким «серйозними правопорушеннями», для переслідування яких може бути наданий доступ до даних, є ті, за які максимальний термін позбавлення волі щонайменше дорівнює строку, визначеному законом, ґрунтується на об'єктивному критерії.

Крім того, Суд підкреслює, що поняття «серйозних правопорушень», наведене в національному законодавстві, не повинно бути настільки широким, щоб доступ до цих даних став правилом, а не винятком. Таким чином, це поняття не може охоплювати переважну більшість кримінальних правопорушень, що могло б статися, якби мінімальний строк був встановлений на надмірно низькому рівні. Однак мінімальний строк, встановлений шляхом посилання на максимальний строк ув'язнення у 3 роки, не видається в цьому відношенні надмірно низьким.

Разом з тим, оскільки поняття «серйозних правопорушень» встановлюється шляхом посилання не на мінімальне, а на максимальне покарання Суд не виключає, що доступ до даних, який становить серйозне втручання в основоположні права, може бути запитаний з метою кримінального переслідування за правопорушення, які насправді не є серйозним злочином.

Проте, встановлення мінімального терміну, після якого максимальний термін позбавлення волі за правопорушення виправдовує класифікацію цього правопорушення як серйозного злочину, не обов'язково суперечить принципу пропорційності.

Схоже, що це стосується положення національного законодавства, яке є предметом розгляду у цій справі, оскільки воно охоплює, *inter alia*, випадки, коли доступ не може бути класифікований як серйозне втручання, оскільки він не стосується набору даних, які дозволяють зробити точні висновки щодо приватного життя зацікавлених осіб.

Крім того, суд або незалежний адміністративний орган, діючи в контексті попереднього розгляду, повинен мати право відмовити в такому доступі або обмежити його, якщо він встановить, що втручання в основоположні права є серйозним, навіть якщо очевидно, що правопорушення, про яке йдеться, насправді не є серйозним злочином.

³¹ Стаття 15(1) Директиви про приватність та електронні комунікації.

³² Статті 7, 8, 11 та стаття 52(1) Хартії.

Насправді суд або орган, якому доручено проведення перегляду, повинен мати можливість встановити справедливий баланс між, з одного боку, законними інтересами, пов'язаними з потребами кримінального розслідування, і, з іншого боку, правами на недоторканність приватного життя і захист персональних даних.

Зокрема, цей суд або орган повинен мати можливість відмовити в такому доступі, якщо він запитується в контексті провадження у справі про правопорушення, яке явно не є серйозним правопорушенням.

З цього Суд робить висновок, що Директива про приватність та електронні комунікації, у поєднанні з положеннями Хартії, не перешкоджає національному положенню, яке вимагає від національного суду санкціонувати доступ до набору даних про трафік або місцеперебування, якщо він запитується з метою розслідування кримінальних правопорушень, що караються максимальним строком позбавлення волі не менше 3 років, однак за умови, що цей суд має право відмовити в такому доступі, якщо він запитується в контексті розслідування правопорушення, яке явно не є серйозним правопорушенням з огляду на суспільні умови, що переважають у відповідній Державі-члені.

Рішення Суду справедливості ЄС (Повний склад) від 30 квітня 2024 року, La Quadrature du Net and Others (Персональні дані та боротьба з підробкою), C-470/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Опрацювання персональних даних та захист приватності в секторі електронних комунікацій – Директива 2002/58/ЄС – Конфіденційність електронних комунікацій – Захист – Стаття 5 та стаття 15(1) – Хартія основоположних прав Європейського Союзу – Статті 7, 8 та 11 та стаття 52(1) – Національне законодавство, спрямоване на боротьбу з правопорушеннями, пов'язаними з підробкою, що вчиняються в Інтернеті, за допомогою заходів, що здійснюються державними органами – Процедура «поступового реагування» – Попередній збір організаціями правовласників IP-адрес, що використовуються для діяльності, яка порушує авторське право або суміжні права – Подальший доступ державного органу, відповідального за захист авторських і суміжних прав, до даних, що стосуються ідентифікації особи, пов'язаної з IP-адресами, які зберігаються постачальниками електронних комунікаційних послуг – Автоматизоване опрацювання – Вимога попереднього розгляду судом або незалежним адміністративним органом – Матеріально-правові та процесуальні умови – Запобіжні заходи проти ризиків зловживань, а також проти будь-якого неправомірного доступу до цих даних або їхнього незаконного використання

Останніми роками до Суду справедливості ЄС неодноразово зверталися з проханням ухвалити рішення щодо зберігання персональних даних та доступу до них у сфері електронних комунікацій, і, як наслідок, Суд сформував значний масив

судової практики в цій сфері.³³ На підставі попереднього рішення Conseil d'État (Державна рада, Франція) Суд у повному складі розвиває судову практику через надання роз'яснень щодо (i) умов, за яких загальне збереження IP-адрес постачальниками послуг електронних комунікацій не може розглядатися як таке, що тягне за собою серйозне втручання у право на повагу до приватного життя, на захист персональних даних і на свободу вираження поглядів, гарантованих Хартією,³⁴ та (ii) можливості доступу органів державної влади до певних персональних даних, що зберігаються відповідно до цих умов, у контексті боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності, вчиненими в Інтернеті.

У цій справі чотири асоціації подали запит до Premier ministre (Прем'єр-міністр, Франція) з проханням скасувати декрет про автоматизовану обробку персональних даних.³⁵ Оскільки на це прохання не було надано відповіді, ці асоціації подали позов до Conseil d'État (Державна рада) з вимогою скасувати рішення про неявну відмову. На їхню думку, декрет і положення, що становлять його правову основу,³⁶ порушують право ЄС.

Відповідно до французького законодавства, з метою виявлення осіб, відповідальних за порушення авторського права або суміжних прав, скоєних в Інтернеті, Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (Вищий орган з розповсюдження творів і захисту прав в Інтернеті, далі – Nadopri) уповноважений отримувати доступ до певних даних, які зобов'язані зберігати провайдери електронних комунікаційних послуг. Ці дані стосуються ідентифікації особи, пов'язаної з її IP-адресою, яку раніше збирали організації-правовласники. Після встановлення власника IP-адреси, яка використовується для протиправної діяльності, Nadopri застосовує процедуру «поступового реагування». Зокрема, він має право надіслати такій особі дві рекомендації, які схожі на попередження, і, якщо діяльність продовжується, то лист з повідомленням про те, що така діяльність підлягає кримінальному переслідуванню. Наостанок, він має право передати справу до органів прокуратури з метою притягнення цієї особи до кримінальної відповідальності.³⁷

³³ Див., зокрема, рішення від 21 грудня 2016 року, Tele2 Sverige and Watson and Others (C-203/15 і C-698/15, EU:C:2016:970); від 2 жовтня 2018 року, Ministerio Fiscal (C-207/16, EU:C:2018); від 6 жовтня 2020 року, La Quadrature du Net and Others (C-207/16, EU:C:2018: 788); від 6 жовтня 2020 року, La Quadrature du Net and Others (C-511/18, C-512/18 та C-520/18, EU:C:2020:791); від 2 березня 2021 року, Prokuratuur (Умови доступу до даних, що стосуються електронних комунікацій) (C-746/18, EU:C:2021:152); від 17 червня 2021 року, M. I.C.M. (C-597/19, EU:C:2021:492); та від 5 квітня 2022 року, Commissioner of An Garda Síochána and Others (C-140/20, EU:C:2022:258).

³⁴ Статті 7, 8 і 11 Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія).

³⁵ Décret № 2010-236, du 5 mars 2010, relatif au traitement automatique de données à caractère personnel autorisé par l'article L. 331-29 du code de la propriété intellectuelle dénommé «Système de gestion des mesures pour la protection des œuvres sur internet» (Декрет № 2010-236 від 5 березня 2010 року про систему автоматизованої обробки персональних даних, уповноважену статтею L. 331-29 code de la propriété intellectuelle (Кодекс інтелектуальної власності), відомого як «Система управління заходами щодо захисту творів в Інтернеті» (JORF № 56 від 7 березня 2010 року, текст № 19), зі змінами, внесеними декретом № 2017-924 від 6 травня 2017 року, relatif à la gestion des droits d'auteur et des droits voisins par un organisme de gestion de droits et modifiant le code de la propriété intellectuelle (Декрет № 2017-924 від 6 травня 2017 року про управління авторськими та суміжними правами організацією з управління правами та внесення змін до Кодексу інтелектуальної власності) (JORF № 109 від 10 травня 2017 року, текст № 176).

³⁶ Зокрема, третій-п'ятий абзаци статті L. 331-21 Кодексу інтелектуальної власності.

³⁷ З 1 січня 2022 року Nadopri було об'єднано з Conseil supérieur de l'audiovisuel (Вищою радою з питань аудіовізуального сектору) (CSA), іншим незалежним державним органом, щоб утворити Autorité de régulation de la communication

У цьому контексті Conseil d'État (Державна рада) звернулася до Суду з питаннями тлумачення Директиви про приватність та електронні комунікації у поєднанні з положеннями Хартії.³⁸

Висновки Суду

По-перше, щодо збереження даних, які стосуються громадянської ідентичності та пов'язаних з нею IP-адрес, Суд зазначає, що загальне і невибіркове збереження IP-адрес не обов'язково в кожному випадку є серйозним втручанням у право на повагу до приватного життя, захист персональних даних та свободу вираження поглядів, гарантовані Хартією.

Зобов'язання забезпечити таке збереження може бути виправдане метою боротьби з кримінальними правопорушеннями в цілому, якщо дійсно виключено, що таке збереження може призвести до серйозного втручання в приватне життя відповідної особи через можливість зробити точні висновки про цю особу, зокрема, пов'язавши ці IP-адреси з набором даних про трафік або місцеперебування.

Відповідно, Держава-член, яка має намір покласти такий обов'язок на постачальників електронних комунікаційних послуг, повинна забезпечити, щоб умови зберігання цих даних були такими, аби виключити можливість зробити точні висновки про приватне життя відповідних осіб.

Суд зазначає, що з цією метою домовленості про збереження повинні стосуватися самого способу організації такого; по суті, це зберігання повинно бути організовано таким чином, щоб гарантувати справді надійне розмежування різних категорій даних, що зберігаються. Відповідно, національні норми, що стосуються цих заходів, повинні гарантувати, що кожна категорія даних, включаючи дані, що стосуються ідентифікації особи та IP-адреси, зберігається повністю відокремлено від інших категорій збережених даних, і що це відокремлення є дійсно невразливим, за допомогою безпечної та надійної комп'ютерної системи. Крім того, оскільки ці правила передбачають можливість пов'язувати збережені IP-адреси з ідентифікацією особи з метою боротьби з порушеннями, вони повинні дозволяти таке пов'язування лише за допомогою ефективного технічного методу, який не підриває ефективність невразливого відокремлення цих категорій даних. Надійність такого відокремлення повинна регулярно перевірятися стороннім державним органом. Оскільки чинне національне законодавство передбачає такі суворі вимоги до втручання, спричинене таким збереженням IP-адрес, не може бути класифіковане як «серйозне».

Відповідно, Суд констатує, що за наявності законодавчої бази, яка гарантує, що жодна комбінація даних не дозволить зробити точні висновки про приватне життя осіб, чиї дані зберігаються, Директива про приватність та електронні комунікації

---

audiovisuelle et numérique (Орган з регулювання аудіовізуальних та цифрових комунікацій) (ARCOM). Процедура поетапного реагування, однак, залишилася по суті незмінною.

³⁸ Стаття 15(1) Директиви 2002/58/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2002 року про обробку персональних даних і захист приватності в секторі електронних комунікацій (ОJ 2002 L 201, стор. 37), зі змінами, внесеними Директивою 2009/136/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року (ОJ 2009 L 337, стор. 11) (далі – Директива про приватність та електронні комунікації), у поєднанні із статтями 7, 8 та 11 і статті 52(1) Хартії.

у поєднанні з положеннями Хартії не перешкоджає Державі-члену накладати зобов'язання зберігати IP-адреси в загальному і невибірковому порядку протягом періоду, що не перевищує суворо необхідного, для цілей боротьби з кримінальними правопорушеннями в цілому.

По-друге, щодо доступу до даних, які стосуються ідентифікації особи, пов'язаної з IP-адресами, Суд вважає, що Директива про приватність та електронні комунікації, протлумачена у світлі Хартії, в принципі, не перешкоджає національному законодавству, яке дозволяє державному органу отримати доступ до даних, що зберігаються постачальниками електронних комунікаційних послуг, окремо і в дійсно невразливий спосіб, з єдиною метою – уможливити ідентифікацію таким органом власників цих адрес, підозрюваних у порушенні авторського права і суміжних прав в Інтернеті, і вжити проти них заходів. У такому випадку національне законодавство повинно заборонити посадовим особам, які мають такий доступ, (i) розголошувати в будь-якій формі інформацію про зміст файлів, що переглядаються цими власниками, за винятком випадків передачі справи до прокуратури, (ii) відстежувати в будь-який спосіб відвідуваність сайтів цими власниками та (iii) використовувати ці IP-адреси з іншою метою, окрім вжиття таких заходів.

У цьому контексті Суд зазначає, *inter alia*, що, хоча свобода вираження поглядів і конфіденційність персональних даних є першочерговими міркуваннями, проте ці основоположні права не є абсолютними. При встановленні рівноваги між правами та інтересами, про які йдеться, ці основоположні права іноді повинні поступатися іншим основоположним правам або імперативам суспільного інтересу, таким як підтримання громадського порядку, запобігання злочинам або захист прав і свобод інших осіб. Це, зокрема, стосується випадків, коли вага цих першочергових міркувань є такою, що перешкоджає ефективності кримінального розслідування, зокрема, унеможливаючи або надмірно ускладнюючи ефективне встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та призначення їй покарання.

В контексті боротьби з вчиненими в Інтернеті кримінальними правопорушеннями щодо авторського права або суміжних прав Суд також посилається на свою судову практику, згідно з якою той факт, що доступ до IP-адрес може бути єдиним засобом розслідування, який дозволяє ідентифікувати відповідну особу, свідчить про те, що збереження цих адрес і доступ до них є суворо необхідним для досягнення поставленої мети, а отже, відповідає вимозі пропорційності. Що більше, відмова в такому доступі створить реальний ризик системної безкарності за кримінальні правопорушення, вчинені в Інтернеті, або вчинення чи підготовка яких полегшується специфічними характеристиками Інтернету. Існування такого ризику є важливим фактором для цілей оцінки, при досягненні рівноваги між різними правами та інтересами, що розглядаються, того, чи є втручання в права на повагу до приватного життя, захист персональних даних та свободу вираження поглядів пропорційним заходом у контексті мети боротьби з кримінальними правопорушеннями.

По-третє, вирішуючи питання про те, чи повинен доступ державного органу до даних, що стосуються ідентифікації особи, пов'язаної з IP-адресою, підлягати

попередньому розгляду судом або незалежним адміністративним органом, Суд вважає, що вимога такого попереднього розгляду застосовується, якщо в рамках національного законодавства такий доступ несе ризик серйозного втручання в основоположні права відповідної особи, оскільки він може дозволити державному органу зробити точні висновки про приватне життя цієї особи і, в залежності від обставин, скласти її / його детальний профіль. І навпаки, вимога попереднього розгляду не призначена для застосування у випадках, коли втручання в основоположні права не може бути класифіковане як серйозне.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що за наявності системи зберігання даних, яка забезпечує надійне розмежування різних категорій таких даних, доступ державного органу до даних, що стосуються ідентифікації особи, пов'язаних з IP-адресами, в принципі, не підпадає під вимогу попереднього перегляду. Такий доступ з єдиною метою ідентифікації власника IP-адреси, за загальним правилом, не є серйозним втручанням у вищезазначені права.

Однак Суд не виключає можливості того, що в нетипових ситуаціях існує ризик того, що в контексті процедури поступового реагування, про яку йдеться в основному провадженні, державний орган може зробити точні висновки про приватне життя відповідної особи, зокрема, коли ця особа здійснює діяльність, що неодноразово порушує авторське право або суміжні права в пірингових мережах (peer-to-peer networks) або у великих масштабах, у зв'язку з охоронюваними творами певних видів, розкриваючи потенційно конфіденційну інформацію про аспекти приватного життя цієї особи.

В цій справі власник IP-адреси може бути особливо підданий такому ризику, коли орган державної влади повинен вирішити, чи передавати справу до прокуратури з метою притягнення цієї особи до кримінальної відповідальності. Інтенсивність порушення права на повагу до приватного життя, ймовірно, зростатиме в міру того, як процедура поетапного реагування, яка є послідовним процесом, проходитиме через різні його етапи. Доступ компетентного органу до всіх даних про відповідну особу, зібраних на різних етапах цієї процедури, може дозволити зробити точні висновки про її приватне життя. Відповідно, національне законодавство має передбачати попередню перевірку, яка має відбутися до того, як державний орган зможе пов'язати дані, що ідентифікують особу, з таким набором даних, а також до надсилання письмового повідомлення про те, що ця особа вчинила дії, які підлягають кримінальному переслідуванню. Крім того, така перевірка повинна зберігати ефективність процедури поступового реагування, дозволяючи, зокрема, виявляти випадки, коли протиправна поведінка, про яку йде мова, повторюється. З цією метою ця процедура повинна бути організована і структурована таким чином, щоб ідентифікаційні дані особи, пов'язані з IP-адресами, раніше зібраними в Інтернеті, не могли бути автоматично пов'язані особами, відповідальними за розгляд фактів у компетентному державному органі, з інформацією, якою він вже володіє, і яка могла б дозволити зробити точні висновки про приватне життя цієї особи.

Крім того, щодо об'єкта попереднього розгляду Суд зазначає, що якщо відповідна особа підозрюється у вчиненні злочину, який підпадає під сферу кримінальних

правопорушень в цілому, суд або незалежний адміністративний орган, відповідальний за такий розгляд, повинен відмовити в доступі, якщо такий доступ дозволить органу державної влади зробити точні висновки про приватне життя цієї особи. Однак навіть доступ, що дозволяє зробити такі точні висновки, повинен бути дозволений у випадках, коли відповідна особа підозрюється у вчиненні правопорушення, яке, на думку відповідної Держави-члена ЄС, підриває основоположний інтерес суспільства і, таким чином, є серйозним злочином.

Суд також зазначає, що попередній перегляд у жодному разі не може бути повністю автоматизованим, оскільки у випадку кримінального розслідування такий перегляд вимагає дотримання рівноваги між, з одного боку, законними інтересами, пов'язаними з боротьбою зі злочинністю, та, з іншого боку, повагою до приватного життя та захистом персональних даних. Таке врівноваження вимагає залучення фізичної особи тим більше коли автоматичний підхід та великі масштаби обробки даних, про які йде мова, створюють ризики для приватного життя.

Таким чином, Суд доходить висновку, що можливість для осіб, відповідальних за вивчення фактів у цьому державному органі, пов'язувати такі ідентифікаційні дані особи, пов'язаної з IP-адресою, з файлами, що містять інформацію, яка розкриває назву захищених творів, розміщення яких в Інтернеті виправдовує збір IP-адрес організаціями правовласників, підлягає перегляду судом або незалежним адміністративним органом у випадках, коли та сама особа знову повторює дії, що порушують авторські або суміжні права. Такий розгляд не може бути повністю автоматизованим і повинен відбуватися до встановлення будь-якого такого зв'язку, оскільки за таких обставин можна зробити точні висновки про приватне життя особи, чия IP-адреса використовувалася для діяльності, що може порушувати авторське право або суміжні права.

По-четверте Суд зазначає, що система опрацювання даних, яка використовується державним органом, повинна регулярно перевірятися незалежним органом, який діє як третя особа відносно цього державного органу. Метою такого контролю є перевірка цілісності системи, включаючи ефективні гарантії проти ризиків зловживання або незаконного доступу до цих даних або їх використання, а також її ефективності та надійності у виявленні потенційних правопорушень.

У цьому контексті Суд зазначає, що в цій справі автоматизоване опрацювання персональних даних державним органом на підставі інформації про випадки підробки, виявлені організаціями-правовласниками, ймовірно, містить певну кількість помилкових спрацьовувань і, перш за все, ризик того, що потенційно дуже значна кількість персональних даних може бути використана третіми особами в незаконних або неправомірних цілях, що пояснює необхідність проведення такого перегляду.

Крім того, він додає, що таке опрацювання має відповідати конкретним правилам захисту персональних даних, встановленим Директивою 2016/680.³⁹ У цій

---

³⁹ Директива (ЄС) 2016/680 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних компетентними органами з метою запобігання, розслідування, виявлення чи переслідування кримінальних правопорушень або для виконання кримінальних покарань, а також щодо вільного переміщення таких даних та про скасування Рамкового рішення Ради 2008/977/JHA (OJ 2016 L 119, стор. 89).

справі, навіть якщо орган державної влади не має власних повноважень щодо прийняття рішень у контексті процедури «поступового реагування», він повинен бути класифікований як «орган державної влади», який бере участь у запобіганні та виявленні кримінальних правопорушень, а отже, підпадати під сферу дії цієї Директиви. Таким чином, особи, які беруть участь у такій процедурі, повинні користуватися комплексом матеріальних і процесуальних гарантій, зазначених у Директиві 2016/680; саме суд, що розглядає справу, повинен з'ясувати, чи передбачає національне законодавство такі гарантії.

2. Судове співробітництво у кримінальних справах: європейський наказ на проведення розслідування в кримінальних справах

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 30 квітня 2024 року, М. N. (EncroChat), C-670/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Судове співробітництво у кримінальних справах – Директива 2014/41/ЄС – Європейський наказ на проведення розслідування (ЕІО) в кримінальних справах – Отримання доказів, які вже є у розпорядженні компетентних органів Держави, що виконує ЕІО – Умови видачі ЕІО – Зашифрований телекомунікаційний сервіс – EncroChat – Потреба в рішенні судді – Використання доказів, отриманих з порушенням права ЄС

У попередньому рішенні за зверненням Landgericht Berlin (Регіональний суд Берліна, Німеччина) Велика Палата Суду справедливості ЄС визначає умови, за яких прокурор може видати європейський наказ на проведення розслідування (ЕІО) у кримінальних справах, коли орган Держави-члена ЄС, який видав ЕІО, бажає забезпечити передачу перехоплених телекомунікаційних даних, які вже перебувають у володінні іншої Держави-члена ЄС. Він також роз'яснює наслідки порушення відповідного права ЄС у частині використання даних.

У ході розслідування, проведеного французькою владою, з'ясувалося, що обвинувачені особи використовували мобільні телефони, зашифровані за допомогою сервісу «EncroChat», для вчинення злочинів, пов'язаних насамперед з незаконним обігом наркотиків. Цей сервіс дозволяв здійснювати зашифровану комунікацію через сервер у Франції, яку неможливо було перехопити звичайними слідчими засобами.

Навесні 2020 року з дозволу французького суду на цей сервер було завантажено троянське програмне забезпечення, розроблене франко-нідерландською слідчою групою, а згодом його було встановлено на мобільні телефони користувачів у 122 країнах, зокрема приблизно 4 600 користувачів у Німеччині.

На конференції, організованій Євроюстом⁴⁰ у березні 2020 року, представники французької та нідерландської влади поінформували владу інших Держав-членів ЄС про заплановане перехоплення даних, у тому числі з мобільних телефонів, розташованих за межами французької території. Представники Bundeskriminalamt (Федеральне відомство кримінальної поліції Німеччини, далі – ВКА) та Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main (Генеральна прокуратура Франкфурта-на-Майні; далі – Прокуратура Франкфурта-на-Майні) заявили про свою зацікавленість у даних німецьких користувачів.

У період з червня 2020 року по липень 2021 року в рамках провадження, порушеного проти X, Прокуратура Франкфурта-на-Майні видала кілька ЕІО з метою отримання дозволу від французької влади на безперешкодне використання зібраних ними даних у кримінальному провадженні. Прокуратура обґрунтувала свій запит тим, що Європол поінформував ВКА про те, що велика кількість дуже серйозних кримінальних злочинів вчиняється в Німеччині за допомогою мобільних телефонів, обладнаних сервісом «EncroChat», і що поки що невстановлені особи підозрюються у плануванні та вчиненні таких злочинів у Німеччині за допомогою зашифрованого зв'язку. Французький суд дозволив передачу і використання в судовому процесі даних, перехоплених у німецьких користувачів.

Згодом Прокуратура Франкфурта-на-Майні передоручила розслідування, зокрема щодо M. N., місцевим прокуратурам. В одному з кримінальних проваджень, переданих на його розгляд, запитуючий суд ставить під сумнів законність цих ЕІО з огляду на положення Директиви 2014/41⁴¹ та наслідки можливого порушення права ЄС у зв'язку з використанням у цих провадженнях перехоплених даних. Тому він вирішив передати питання на розгляд Суду справедливості ЄС для ухвалення попереднього рішення.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначає, що поняття «орган видачі», у розумінні Директиви 2014/41, не обмежується суддями. Фактично, прокурор включений у статті 2(с)(і) цієї Директиви до числа органів, які розуміються як «орган видачі», за єдиної умови, що він повинен мати компетенцію у відповідній справі. Відповідно, якщо відповідно до законодавства Держави, яка видала ЕІО, прокурор уповноважений у суто внутрішній ситуації в цій Державі розпоряджатися про проведення слідчих дій для передачі доказів, які вже є у розпорядженні компетентних національних органів, то цей прокурор охоплюється поняттям «орган видачі» для цілей видачі ЕІО для передачі доказів, які вже є у розпорядженні компетентних органів Держави, що виконує ЕІО.

По-друге, зі статті 6(1) Директиви 2014/41 випливає, що ЕІО для передачі отриманих доказів, таких як докази в основному провадженні, які вже перебувають у розпорядженні компетентних органів Держави, яка виконує ЕІО, повинен

⁴⁰ Агентство Європейського Союзу з питань співпраці у сфері кримінального правосуддя (Євроюст).

⁴¹ Директива 2014/41/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 квітня 2014 року стосовно Європейського слідчого наказу у кримінальних справах (OJ 2014 L 130, стор. 1).

відповідати всім умовам, які можуть бути встановлені національним законодавством цієї Держави для передачі таких доказів у суто внутрішній ситуації в цій Державі.

Однак, хоча стаття 6(1)(b) Директиви 2014/41 спрямована на забезпечення того, щоб правила та гарантії, передбачені національним законодавством Держави видачі ЕІО, не можна було обійти, вона не вимагає, в тому числі в ситуації, подібній до тієї, що розглядається в основному провадженні, коли запитовані дані були зібрані компетентними органами Держави, яка виконує ЕІО, на території Держави його видачі та в її інтересах, щоб видача ЕІО для передачі доказів, які вже перебувають у розпорядженні компетентних органів Держави, яка виконує ЕІО, здійснювалася на тих самих істотних умовах, які застосовуються в Державі видачі до процесу збору цих доказів.

До того, з огляду на принцип взаємного визнання вироків та судових рішень, що лежить в основі судового співробітництва у кримінальних справах, на який посилається Директива 2014/41, орган видачі не уповноважений перевіряти законність окремої процедури, за допомогою якої Держава-член, яка виконує ЕІО, збрала докази, які вже є у її володінні і про передачу яких просить орган видачі.

Суд також чітко зазначає, що, по-перше, стаття 6(1)(a) Директиви 2014/41 не вимагає, щоб видача такого ЕІО обов'язково залежала від наявності на момент його видачі підозри, що ґрунтується на конкретних фактах, у вчиненні серйозного злочину стосовно кожної відповідної особи, якщо така вимога не впливає з національного законодавства Держави, яка видає ЕІО, для передачі доказів між національними прокуратурами. По-друге, це положення не перешкоджає видачі ЕІО, якщо цілісність перехоплених даних не може бути перевірена на цьому етапі через конфіденційність технології, що лежить в основі перехоплення за умови, що право на справедливий судовий розгляд гарантується в подальшому кримінальному провадженні. Дійсно, цілісність переданих доказів може, в принципі, бути оцінена лише тоді, коли компетентні органи фактично матимуть у своєму розпорядженні відповідні докази.

По-третє, Суд зазначає, що проникнення на кінцеві пристрої з метою збору даних про трафік, місцеперебування та комунікаційні дані служби інтернет-зв'язку становить «перехоплення телекомунікацій» у розумінні статті 31(1) Директиви 2014/41, про що має бути повідомлено орган, призначений для цієї мети Державою-членом, на території якої знаходиться об'єкт перехоплення. Якщо Держава-член, що перехоплює, не в змозі визначити компетентний орган Держави-члена, яку необхідно повідомити, таке повідомлення може бути подане до будь-якого органу такої Держави-члена, який Держава-член, що здійснює перехоплення, вважає відповідним для цієї мети.

Відповідно до статті 31(3) Директиви 2014/41, компетентний орган Держави-члена, яка отримала таке повідомлення може, якщо перехоплення не було б дозволено в аналогічній національній справі, вказати, що перехоплення не може бути здійснене або має бути припинене, або що будь-який вже перехоплений матеріал не може бути використаний, або може бути використаний лише за умов, які вона повинна визначити. Таким чином, стаття 31 Директиви 2014/41 покликана не лише гарантувати

повагу до суверенітету Держави-члена, яка отримує таке повідомлення, а й захищати права осіб, які постраждали від такого перехоплення телекомунікацій.

Зрештою, Суд зазначає, що, в принципі, лише національне законодавство може визначати правила, що стосуються допустимості та оцінки в кримінальному провадженні інформації та доказів, отриманих у спосіб, що суперечить праву ЄС.

Однак стаття 14(7) Директиви 2014/41 вимагає від Держав-членів забезпечити, без шкоди для застосування національних процесуальних норм, щоб у кримінальному провадженні в Державі, яка видала ЕІО, при оцінці доказів, отриманих через ЕІО, були дотримані права захисту та справедливості судового розгляду. Отже, якщо суд вважає, що сторона не в змозі ефективно прокоментувати такий доказ, який може мати переважний вплив на встановлення фактів, суд повинен визнати порушення права на справедливий судовий розгляд і не брати до уваги цей доказ.

3. Довкілля: рамкові заходи ЄС у сфері водної політики

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 25 квітня 2024 року, *Sweetman, C-301/22*

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Навколишнє середовище – Директива 2000/60/ЄС – Рамкова діяльність ЄС у сфері водної політики – Стаття 4(1)(а) – Екологічні цілі, пов'язані з поверхневими водами – Зобов'язання Держав-членів не дозволяти реалізацію проєктів, які можуть призвести до погіршення стану об'єктів поверхневих вод – Стаття 5 та Додаток II – Характеристика типів об'єктів поверхневих вод – Стаття 8 та Додаток V – Класифікація статусу об'єктів поверхневих водних – Стаття 11 – Програма дій – Проєкт забору води з озера з площею поверхні менше 0,5 км²

Ухвалюючи попереднє рішення за зверненням Високого Суду (Ірландія), Суд справедливості ЄС роз'яснив екологічні зобов'язання Держав-членів відповідно до Директиви 2000/60⁴² щодо малих озер, розташованих на їхніх територіях.

У липні 2018 року An Bord Pleanála (Рада з питань планування, Ірландія) надала згоду на реалізацію проєкту із забору прісної води з озера площею 0,083 км², розташованого в графстві Голуей (Ірландія).

Ухвалою від 15 січня 2021 року Високий Суд скасував це рішення про надання згоди на підставі того, що Агентство з охорони навколишнього середовища (далі – ЕРА) не надало екологічного статусу озеру, про яке йдеться, як того вимагає Директива 2000/60.

Після ухвалення цього рішення одна зі сторін провадження у Високому Суді звернулася до Агентства із захисту довкілля з проханням прокоментувати його.

⁴² Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2000 року про встановлення рамок заходів Співтовариства в галузі водної політики (ОВ 2000 р. L 327, стор. 1).

У відповідь ЕРА повідомило, що озеро, про яке йде мова, не є водним об'єктом, що підпадає під дію Директиви 2000/60.

Вважаючи, що позиція ЕРА може вплинути на результат справи, Високий Суд вирішив поновити розгляд справи і звернутися до Суду справедливості ЄС з питаннями щодо зобов'язань Держав-членів за Директивою 2000/60 стосовно визначення та класифікації статусу малих озер, а також щодо умов надання дозволу на реалізацію проєкту, який може вплинути на мале озеро, яке не було визначено і не було класифіковано відповідно до цієї Директиви.

Висновки Суду

Що стосується, в першу чергу, зобов'язання Держав-членів визначити характеристики озер та класифікувати їхній екологічний статус Суд нагадує, що для забезпечення збереження або відновлення належного стану поверхневих вод Директива 2000/60 містить низку положень, які передбачають складний процес, що включає низку детально регламентованих етапів, з метою надання Державам-членам можливості вжити необхідних заходів, виходячи зі специфічних особливостей та характеристик водних об'єктів, виявлених на їхній території.

Щодо, зокрема, зобов'язання Держав-членів ЄС визначити характеристики озер на своїй території, то стаття 5 Директиви 2000/60 вимагає проведення аналізу характеристик кожного району річкового басейну відповідно до технічних специфікацій, викладених у Додатку II до цієї Директиви. З формулювань цього додатку зрозуміло, що зобов'язання встановлювати специфічні умови для кожного типу поверхневих водних об'єктів не стосується озер з площею водного плеса менше 0,5 км².

Оскільки Держави-члени не зобов'язані характеризувати, згідно зі статтею 5 та додатком II до Директиви 2000/60, озера з площею поверхні менше 0,5 км², логічно впливає, що вони також не зобов'язані класифікувати екологічний статус таких озер відповідно до статті 8 та додатку V до цієї Директиви. Таке тлумачення підтверджується, зокрема, спільним тлумаченням Додатків II і V до Директиви 2000/60.

Проте, ці висновки не перешкоджають Державам-членам, які вважають це за доцільне, зробити певні типи озер з площею поверхні менше 0,5 км² об'єктом вимог щодо визначення характеристик та класифікації, викладених у Директиві 2000/60.

По-друге, щодо зобов'язань національних органів влади при наданні дозволу на реалізацію проєкту, який потенційно може вплинути на мале озеро, яке не було охарактеризоване або класифіковане за своїм екологічним статусом, Суд зазначає, що зобов'язання запобігати погіршенню та покращувати стан поверхневих водних об'єктів, викладені у статті 4 Директиви 2000/60, не поширюються на озера, площа поверхні яких не перевищує 0,5 км² і які не були згруповані Державами-членами ЄС з метою їхньої класифікації згідно з варіантом, передбаченим у Додатку II до цієї Директиви.

Було б несумісним з механізмом Директиви 2000/60 і, зокрема, з комплексним характером процесу, встановленого цією Директивою, якби обов'язковий характер екологічних цілей, зазначених у статті 4(1) цієї Директиви, стосувався також поверхневих водних об'єктів, які не підлягали і не повинні були підлягати охарактеризуванню або класифікації, оскільки сенс характеристикації або класифікації, однак, полягає в отриманні даних, необхідних для досягнення цих цілей.

З огляду на це, оскільки озеро, про яке йдеться в основному провадженні, пов'язане зі спеціальною природоохоронною зоною Кілкіранської затоки та островів прямим припливно-відпливним зв'язком Суд зазначає, що відповідно до статті 4 Директиви 2000/60, якщо не дозволено відступ, компетентний орган Держави-члена зобов'язаний відмовити у наданні згоди на проєкт, якщо його вплив на озеро з площею водного плеса менше ніж 0,5 км² може призвести до погіршення статусу іншого поверхневого водного об'єкта, який був або мав бути предметом характеристикації відповідно до Директиви 2000/60, або якщо це може поставити під загрозу досягнення належного стану поверхневих вод або належного екологічного потенціалу та належного хімічного стану такого іншого поверхневого водного об'єкта.

Крім того, компетентний орган також повинен з'ясувати, чи є результати проєкту, про який йде мова, сумісними із заходами, що здійснюються в рамках програми, розробленої відповідно до статті 11 Директиви 2000/60 для відповідного району річкового басейну, з метою досягнення цілей цієї Директиви. З тексту цього положення випливає, що сфера застосування програми заходів не обмежується виключно «типами» поверхневих водних об'єктів, визначених у статті 5 Директиви 2000/60 та Додатку II до неї.

Зокрема, стаття 11(3)(с) Директиви 2000/60 передбачає, що «основні заходи», які повинні бути включені до кожної програми заходів і становлять мінімальні вимоги, яких необхідно дотримуватися, повинні включати заходи, спрямовані на сприяння ефективному та сталому використанню водних ресурсів, щоб не ставити під загрозу досягнення цілей, визначених у статті 4 цієї Директиви.

З огляду на той факт, що якість невеликого елемента поверхневих вод може впливати на якість іншого більшого елемента, захист вод, що входять до складу поверхневих водних об'єктів, які, як і озеро, про яке йдеться в основному провадженні, не були і не повинні були бути охарактеризовані відповідно до Директиви 2000/60, може виявитися необхідним в цьому контексті. З цієї ж причини може бути необхідним застосувати контроль за забором води до тих малих поверхневих водних об'єктів, про які йдеться у статті 11(3)(е) Директиви 2000/60 та пункті (viii) частини В Додатку VI до неї

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу. Рішення за травень 2024 року. Відп. за вип.: Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду, д-р юрид. наук Р. Ш. Бабанли. Опрацювання та переклад рішень: Д. П. Мордас, Т. В. Простибоженко, О. Ю. Тарасенко. Київ, 2024. – 33 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах Бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розміщених на вебсайті:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення із підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 so.supreme.court.gov.ua